

O DESETERCU U ODISEJI GRGE MARTIĆA

Forma koja se odabere u svrhu stvaranja nekog literarnog djela, proznog ili poetskog, svakako još ne predstavlja sigurnu garanciju da će se postignuti umjetnički efekt. Utisak ili dojam umjetničkog literarnog ostvarenja, znamo, bazira se na mnogim komponentama. Ali, i forma je svakako njezin sastavni dio, a može biti više ili manje savršena. Ovdje bih govorio upravo o formi Odiseje fra Grge Martića, o njegovom desetercu, odnosno o našem narodnom desetercu u njegovoj Odiseji¹.

Struktura našeg narodnog deseterca nije tako jednostavna niti pak naivna, kako se to na prvi pogled može nekom činiti, niti je ona ista u narodnoj poeziji i kod nekog umjetnika, niti opet svaki pojedini umjetnik u raznim svojim pjesmama na isti način gradi deseterce. Nije stoga bespredmetno govoriti o metričkoj strukturi narodnog stiha kod naših literata 19. stoljeća², od kojih je dobar broj u njemu nalazio najpogodniju formu umjetničke poezije, ne samo epske, u uvjerenju da taj stih pruža umjetniku dovoljno stvaralačkog prostora. Svaki deseterački literata 19. stoljeća na svoj način doprinosi nešto strukturi narodnog stiha. Pogledajmo kako to radi fra Grga Martić u svojoj Odiseji. Ujedno ću taj deseterac staviti uz bok desetercu drugih njegovih djela. Martićev ću deseterac analizirati u sedmom pjevanju Odiseje sa 615 stihova i u desetom pjevanju sa 1021 stihom; to čini ukupno: 1636 stihova.

Martićev je deseterac poput narodnog nesimetričan. Sastoji se naime od četverca i šesterca, između kojih se nužno nalazi metrička pauza najvećim dijelom izražena samo kao granica akcenatskih cjelina. Sintaktički, obe polovine stiha redovito prave jednu celinu, ali između njih može biti i jače ili slabije izražen sintaktiki prekid, koji je kod deseterca jedino tu poželjan. To su pravilni deseterci kakve nalazim i u Odiseji Martića, a ne nalazim za potrebno da navodim primjere.

¹ Isp. moje radove: 1. *Homerova Odiseja u desetercima Grge Martića*, čas. Dubrovnik, 1978, br. 5, str. 41—54. — 2. *O nedoštampanoj Odiseji fra Grge Martića*, — *Odjek*, Sarajevo, 1979, br. 3, str. 18.

² Isp. Franičević Marin, *O nekim problemima našega ritma*, Rad JAZU, br. 313, Zagreb 1957, str. 5—188.

Ipak, u njegovoj Odiseji nalazim stihova u kojima se sintaktička granica proteže za dva sloga u desno, pa bi takav deseterac bio sintaktičke strukture 6+4 (šesterac plus četverac), što desetercu narušava sklad. Evo primjera:

- VII 39: Ej ne bi li mene, o dijete
 310: Česa se je našlo, nugjajući
 381: Od želudca morskog, što čovjeku

Nalazim desteraca, mada vrlo rijetko, gdje se sintaktička granica nalazi iza sedmog sloga, pa bi to bila struktura 7+3, kao:

- VII 370: Koje ljude poznate, da v'oma
 X 633: Da mi slabost oduzme, lijevaše
 X 1002: Prevaliti puteve i doći

Nalazim ponešto stihova kojima bi sintaktička struktura mogla biti i 5+5, kao:

- VII 151: Jer kakono sja mjesec i sunce
 198: A na kraju pak toga voćnjaka

To bi bili primjeri hrapavosti Martićevih deseteraca, što i ne smeta toliko uhu čitatelja ukoliko sintaktički prekid nije naglašen.

I 1 — Martićevi četverci su redovito trohejskog karaktera, bilo da su građeni od dvije trohejske riječi ili dvije akcenatske cjeline:

- VII 12: sama pako VII 21: ista ona
 X 23: u to u grad X 30: kad ga pako, —

bilo da sadrže jednu četverosložnu riječ ili akcenatsku cjelinu:

- VII 4: Nausiku VII 3: a pak mazge
 X 4: nerazordljiv X 9: imao je

Mada vrlo rijetko, Martić gradi trohejski četverac i produljivanjem druge ili četvrte kračine, čime je trohejski karakter polustiha svakako narušen. Isp.

- VII 238: Sve to l'jepo VII 396: sluge, dom svoj

Vidimo da trohejski četverci ne odavaju uvijek jedan te isti ritam, jer u njemu može biti različiti broj iktusa i različit položaj iktusa, a opet je različit i sastav akcenatskih skupova.

Četveraca trohejskog karaktera nalazim u VII pjevanju: 343, što iznosi 55,7%, a u X pjevanju: 589 ili 57,7%.

2. Veliki broj svojih četveraca Martić gradi sa naglašenim prvim parnim slogom, iza kojeg slijede dva nenaglašena ili slaba sloga. Karakter bi takvog četverca bio daktilski sa početnom slabinom. Primjeri:

VII 1: I tako je

VII 2: Odiseje

X 1: Na eolski

X 7: I pećina

To su one akcenatske cjeline ili fonetske skupine svojstvene našem jeziku, koje će omogućiti gradnju ispravnih daktilskih heksametara sa odgovarajućim trohejskim stankama. Takav nas oblik četverca podsjeća na grčki jonski silazni metar.

Prvi slog daktilskog četverca je neodređen, pa se tu može naći i dužina, tj. naglašena jednosložnica, kao:

VII 19: On tudijer

VII 22: Tu odgoji

X 2: Gdje Hipotov

X 118: Ja takovim

Daktilskih četveraca, koji su ponajviše prvog tipa, nalazim kod Martića u VII pjevanju: 231: što iznosi 37,2%, u X pj. 369 ili 36,1%. To je svakako vrlo visoki postotak, o čemu će biti dalje govora.

3. — U Martićevoj Odiseji nalazim četveraca i sa naglašenim uzastopno drugim i trećim slogom. Tu imamo dvije akcenatske cjeline, od kojih se prva sastoji od nenaglašene i naglašene jednosložnice (da on, a tim, te ja), dok je druga trohejska riječ. Ovakav je četverac stoga uzlazno-silaznog karaktera (jamb-trohej), pa bi to bio poznati klasički metar „antispasti“. Kad bismo na takve metre primijenili širu slobodu upotrebe proklize (da on, a tim, te ja), onda bi to bili obični trohejski polustihovi, ali Martić ih tako vjerojatno nije čitao. Primjeri:

VII 26: Da on sada

VII 28: A tim dobro

X 35: Jer sin Kronov

X 39: Pak taj mijeh

Ovavih četveraca nalazim u VII pj. 33 ili 5,3%, a u X pj. 44 ili 4,3%.

4. — Kod Martića nalazim maleni broj četveraca sa prvim i četvrtim naglašenim slogom, što bi bio silazno-uzlazni ritam ili klasični metar „horijamb“. Primjeri:

VII 354: Kada se mi

VII 392: Pa ćete vi

X 60: Rekav da ja

X 90: Ali se ja

Ovakvih četveraca nalazim u sedmom pjevanju 5, u desetom 11, što ukupno predstavlja 0,9%.

Vrlo maleni broj četveraca nalazim sa naglaskom na 2. i 4. slogu, što bi bio čisti uzlazni jamski metar. Primjeri:

VII 557: A to, da znaš

X 77: I tako to

U sedmom pjevanju nalazim primpera: 1, a u desetom: 7, što bi ukupno predstavljalo 0,4%. — U prvom i drugom obliku ovakovog četverca na kraju se nalazi naglašena jednosložnica.

Vidimo da Martić ne gradi jednolične četverce. Ipak je upadno što je kod njega relativno maleni postotak trohejskih polustihova, i što ima četveraca neobičnog ritma, kako smo vidjeli pod br. 4.

II — Drugi polustih ili šesterac Martić gradi poput ostalih deseteračkih pjesnika u strukturi: 2+2+2, ili: 3+3, ili: 4+2.

1. — Prvi je oblik čisto trohejski. Takav se šesterac sastoji ili od tri trohejske riječi, ili slabljenjem prve, druge ili treće jačine od jedne trohejske i jedne četverosložne riječi, ili pak od jedne polisilabe. Martićev se trohejski šesterac sastoji najčešće od dva akcenatska trohejska skupa, što može pružati vrlo raznoliku strukturu riječi, kao:

VII 1: tude molio se	VII 2: divni stradaoče
VII 13: dvorkinja joj stara	X 55: ravnah neprestance

Čistih trohejskih šesteraca nalazim u Martićevoj Odiseji srazmjerno vrlo malo. Naime u VII pj.: 237, što iznosi 38,5%, u X pj.: 346 ili 33,9%. Međutim, vidjeli smo da trohejski četverci pokazuju svojom strukturom znatan stupanj elastičnosti i pokretljivosti.

2. — Kod Martića naprotiv nalazim dosta visoki postotak stihova strukture 3+3. To bi bio daktilski metar, a nalazim pa u VII pj.: 297 ili 48,3%, a u X pj.: 534 ili 52,3%. Primjeri:

VII 3:	snažne ponesoše
5:	one u preslavne
6:	prispije dvorove
9:	nalični bozima

Kod ovakvih šesteraca Martić voli najviše čiste daktilske metre sa dva daktila, ali on ima ponešto šesteraca sa daktilom u drugom dijelu, dok u prvoj trodijelnoj stopi nalazimo naglašen prvi parni slog. To je akcenatska cjelina koja će se opet zgodno uklopiti u naš prijevodni heksametar. Primjeri:

VII 20:	ko boga slušaše
42:	u gradu ovomu

Ispred daktila nađu se kod Martića, mada vrlo rijetko, i stope neobičnog oblika, tj. sa naglašenim prvim i trećim slogom, ili sa prvim i drugim naglašenim slogom, ili pak sa sva tri sloga naglašena³.

³ Isp. VII 76:.....u mrak bje zavila
VII 151:.....sja mjesec i sunce

3. — U trohejske šesterce možemo ubrojiti i one koji pred završnim trohejem imaju četverodijelni metar kojemu je najčešće naglašen prvi parni slog, a to je onda onaj daktilski kod Martića znatno zastupani četverac. Ima primjera da je i prvi neparni naglašen⁴. Tu je dakle samo završnica trohejska, dok je prvi duži dio jonski silazni metar. Pred završnim trohejem rijetko nalazim horijamb⁵ (sa prvim i četvrtim naglašenim slogom), a još rjeđe nalazim antispast (sa drugim i trećim naglašenim slogom)⁶. Kod Martića nalazim ovakvih polustihova u VII pj.: 80 ili 13%, u X pj.: 139 ili 13,6%. Primjeri:

VII 12: u talamos pogje	VII 30: i grdio ružno
X 10: u napon sinova	X 27: za argejske lagje
X 117: vi meni pomoći	X 159: val dizao nije

Na temelju ovakve analize konstatiram da je trohejski karakter deseterca Martićeve Odiseje izrašen tek nešto preko 50%. U prvom polustihu je skupa u oba pjevanja 56,7%, a u drugom polustihu skupa pod br. 1 i br. 3 samo 49,4%.

Da bi nam bila jasnije slika Martićeva deseterca, istu analizu sprovodim u drugim njegovim prepjevima: *Ifigenija*, *Bijedni Novak*, *Boj na Kosovu*, kao i u njegovim izvornim pjesmama: *Putovanje u Dobrovnik* i *Osveta*⁷. Sinoptička tabela bila bi ovakva:

		Ifigenija	Bijedni	N. Kosovo	Putovanja	Osveta	Odiseja
I	1	66,3%	59,8%	55,7%	64,2%	64,1%	56,7%
	2	27,6%	36,5%	40,2%	34,4%	32,6%	36,6%
	3	6,0%	3,7%	3,8%	1,4%	3,2%	6,6%
II	1	54,0%	57,9%	39,8%	42,9%	55,5%	36,1%
	2	30,9%	17,8%	45,0%	28,5%	18,3%	50,3%
	3	15,1%	24,2%	15,2%	28,6%	26,2%	13,3%

Iz statistike proizlazi da je u prvom polustihu trohejski karakter najviše istaknut u *Ifigeniji* (66,3%), zatim nešto manje u njegovim izvornim pjesmama: *Putovanje u Dubrovnik* 64,2%, *Osvetnici* 64,1%. Time je Martić najviše blizak narodnoj pjesmi. Dosljedno tome, u *Ifigeniji* znatno manje nalazimo četveraca sa naglaskom na prvom parnom (27,6%), čak manje nego u samim izvornim (*Putovanje* 34,4%, *Osvet-*

⁴ Isp. X 210:tu pucahu lagje

X 315:svi operu ruke

⁵ Isp. X 330:gdje li no mrak biva

⁶ Isp. X 584:a ja vratih njojzi

⁷ Analiziram: kod *Ifigenije* 200 stihova u petom činu; kod *Bijedni Novak* 219 stihova od 17 str. i dalje; kod *Boj na Kosovu* 343 stiha III pjesme; kod *Putovanje* 1000 prvih stihova; kod *Osvetnici* 755 stihova *Osvete* (I Obrenov).

nici 32,6%). Taj nas statistički podatak iznenađuje, jer znamo da je Martić Ifigeniju prepjevao iz francuskog aleksandrinca, po čemu bismo mogli očekivati da je tu njegov deseterac, vezan uz originalni stih, više udaljen od jednostavnog narodnog stiha⁸. Ali s druge strane, tu nalazimo, kao i u Odiseji, srazmjerno visoki postotak neobičnih četveraca (6,0%), kakvih narodna pjesma jedva pokazuje.

Četverac Bijednog Novaka i Boja na Kosovu sličan je četvercu Odiseje, samo što je tu manji postotak neobičnih polustihova.

To znači da je Martić bliži narodnoj pjesmi četvercem svojih izvornih pjesama (Osvetnik i Putovanje u Dubrovnik) i Ifigenije.

U šesteru je Martić od narodne pjesme najviše udaljen Odisejom, jer čak 50,3% ima tu polustihova daktilskog karaktera, a samo 36,1% čisto trohejskog karaktera. Ako ovima dodamo 13,3% drugog tipa trohejskih polustihova, to iznosi ipak nešto manje od polovine (49,4%).

Šesteru Odiseje najbliži je šesterac Boja na Kosovu, koji pokazuje 45,0% daktilskih polustihova, a 55,0% trohejskih. Na treće mjesto dolazi Ifigenija sa 30,9% daktilskih i 69,1% trohejskih polustihova. Nablizu je i Putovanje u Dubrovnik, sa 28,5% daktilskih i 71,5% trohejskih polustihova. Zatim dolazi Bijedni Novak (17,8% 82,2%) i Osvetnici (18,3% : 81,7%), koji su svojim šestercem najbliži narodnoj pjesmi.

Ako bismo sumirali trohejski karakter Martićevih četveraca i šesteraca, dobili bismo sliku:

Osvetnici	Bijedni N.	Putov. u Dub.	Ifigen.	Boj na Kos.	Odis.
72,9%	71,0%	67,8%	67,7%	55,3%	53,0%

Izlazl da se Odisejom Martić najviše udaljuje od narodne pjesme. To nam ne treba biti neobično, jer je na njenoj obradi Martić najviše radio, jer je to deseterac zadnjih godina njegova života, jer u tom desetercu ima dosta elemenata rada Josipa Milakovića, koji je Martiću mnogo pomagao prigodom ponovljenih korektura.

Narodnoj pjesmi je Martić najbliži u Osvetnicima, jer to je s jedne strane njegova izvorna pjesma, a osim toga je to i jedina prava epska pjesma. Izvorna je njegova pjesma i Putovanje u Dubrovnik, ali to su njegovi memoari, pa je time drukčiji i karakter stiha.

* * *

Kako se analiza deseterca nekog djela provodi redovitije s obzirom na položaj i broj akcenata u stihu i na granice između akcenatskih ili fonetskih skupina⁹, dao bih ukratko analizu Odiseje i sa tog aspekta.

⁸ Međutim, Martić je u tom prepjevu Racineove *Ifigenije* vrlo slobodan, a to bi značilo da aleksandrinac nije imao utjecaja na njegov deseterac.

⁹ Isp. Marin Franičević, o.c.

1. Položaj i broj akcenata

Slog	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Broj	706	664	842	34	751	397	424	824	531	0
Prost.	38,6	41,1	51,3	1,1	74,7	24,1	25,9	49,9	32,6	
Redosled	5 (74,7),	3 (51,3),	8 (49,9),	2 (41,1),	1 (38,6),	9 (32,6),	7 (25,9),	6 (24,1),	4 (1,1).	

Peti slog općenito kod deseteračkih pjesnika 19. stoljeća, kao i u narodnoj poeziji, nosi najviše naglasaka, što vidimo i kod Martića (74,7%). Po broju naglasaka iza petog redovito slijede neparni slogovi: 1, 3, 9 sa malom razlikom u redoslijedu. Kod Martića je to samo treći slog (51,3%), što je znak trohejskog karaktera velikog dijela njegovih četveraca. Na trećem i četvrtom mjestu ispred neparnih 1, 9 nalaze se parni slogovi 8 (49,9%) i 2 (41,1%), što je odraz brojnih njegovih daktila u prvom i drugom polustihu. Tek sada dolaze neparni slogovi 1 i 9 sa dosta visokim postotkom zastupljenosti (38,6% i 32,6%), jer su i oni nosioci znatno izraženog trohejskog karaktera njegovih polustihova. Na kraju su slogovi 7 (25,9%) i 6 (24,1%): sedmi kao jedna od komponenti trohejskog karaktera durgog polustih, ali sa malim procentom naglasaka, jer je kod trohejskih šesteraca tu često slabina; šesti slog je donekle naglašen kod daktilskih i trohejskih završnica drugog polustih. Martić ima nešto naglašenog i četvrtog sloga (1,1%) zbog onih rijetkih horijamba ili jambskih metara u prvom polustihu.

Ako usporedimo gore spomenute Martićeve pjesme sa Odisejom, dobit ćemo ovu sinoptičku tabelu:

Ifigenija:	5 (77,8), 8 (30,8)	3 (57,2), 6 (26,7)	1 (51,7)	7 (47,4)	9 (36,8)	2 (35,1)
Bijedni N.	5 (68,0), 6 (27,4)	1 (59,9), 8 (18,7)	9 (59,9)	3 (50,7)	7 (43,9)	2 (40,7)
Kosovo:	5 (74,1), 9 (39,1)	1 (53,6), 6 (23,6)	3 (48,4)	7 (47,9)	8 (45,6)	2 (44,6)
Putov.	5 (63,4), 8 (28,9)	9 (56,9), 7 (26,2)	3 (52,5)	1 (45,3)	2 (36,0)	6 (33,4)
Osvetnici:	5 (70,2), 6 (30,4)	9 (67,9), 8 (18,3)	3 (59,6)	1 (56,7)	7 (43,9)	2 (38,4)
Odiseja:	5 (74,7), 7 (25,9)	3 (51,3), 6 (24,1)	8 (49,9)	2 (41,1)	1 (38,6)	9 (32,6)

Vidimo da se i u drugim Martićevim pjesmama izrazito na prvom mjestu nalazi neparni slog 5, a za njim se ređaju i ostali neparni: 3, 1, 9, sa malom izmjenom tih brojeva u svakoj pojedinoj pjesmi. Jedino se u Ifigeniji ispred sloga 9 nalazi slog 7 sa znatnom razlikom broja naglasaka, a u pjesmi Boj na Kosovu slog 9 se čak nalazi na predzadnjem

mjestu. Slog 7 se i kod drugih njegovih pjesama nalazi ispred parnih slogova osim u Putovanju, gdje se po broju naglasaka nalazi na samom kraju. Međutim, postoji vidljiva razlika između ovih drugih Martićevih pjesama i njegove Odiseje. Kod tih se pjesma neparni slogovi uglavnom nalaze u lijevoj koloni, a parni u desnoj. Visoki postotak broja naglasaka na neparnim slogovima govori nam o trohejskom karakteru tih pjesama. Kod Odiseje se dva parna sloga (8, 2) nalaze u lijevoj koloni, a to smanjuje postotak trohejskih stihova.

Kad bismo u svakoj pojedinoj pjesmi sumirali brojeve neparnih i parnih slogova, dobili bismo jasniju sliku njihova trohejskog karaktera, a time bismo točnije označili, kojom je pjesmom Martić bliži narodnom desetercu.

	Osvetn.	Bij. Nov.	Ifigen.	Kosovo	Putov.	Odiseja
Nep.	298,3	282,4	270,9	263,1	244,3	223,1
Par.	87,1	86,8	92,6	113,8	98,3	115,1

Trohejski je karakter najočitiji u Osvetnicima (298,3), a zatim imamo blagu liniju spuštanja: Bijedni Novak (282,4), Ifigenija (270,9), Kosovo (263,1), Putovanje (244,3). Na dnu ljestvice je Odiseja, a to je ono što sam dokazao analizom četverca i šesterca¹⁰. Razlika je samo u tom što je ovakvom analizom pjesma Putovanje sa trećeg došla na pretposljednje mjesto. To nije nikakva greška rada sa statistikama, već je razlika zbog toga što nije isto broj naglašenih slogova i vrste polustihova. Zbroj postotaka naglašenih slogova dao bi nam, naime, ovakvu sliku:

Osvetnici	Kosovo	Bij. Nov.	Ifigenija	Putovanje	Odiseja
385,4	376,9	369,2	363,5	342,6	335,2

Vidimo da je Putovanje i ovdje dobilo pretposljednje mjesto, a da je Kosovo došlo ispred Bijednog Novaka i Ifigenije. Razlika u broju naglašenih slogova govori nam o strukturi riječi u svakoj pojedinoj pjesmi. Dok se u prvim pjesmama više pojavljuju jednosložne naglašenice i trohejske riječi, u zadnjim je više nenaglašenih jednosložnica i polisilaba.

2. Položaj i broj granica akcenatskih skupina

Slog	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Broj	109	531	32	1636	81	759	664	363	0	1636
Post.	6,7	32,7	1,7	100	4,6	46,9	38,9	21,8	0	100
Redosl.	6 (46,9),	7 (38,9),	2 (32,7),	8 (21,8),	1 (6,7),	5 (4,6),	3 (1,7).			

¹⁰ Isp. tabelu na str. 292.

Logično je da granice između akcenatskih cjelina stoje u obrnutom redoslijedu od nosilaca naglaska. Dok je kod naglaska slijed bio: 5, 3, 8, 2, 1, 9, 7, 6, — ovdje je slijed: 6, 7, 2, 8, 9, 5,

— Ovdje su na prvom mjestu parni brojevi sa sedmim neparnim.

U drugim navedenim Martićevim pjesmama nalazim slijedeću sliku položaja i broja akcenatskih skupina izraženo u postotku:

Ifigenija:	6(54,5), 2(50,2), 8(29,7), 7(26,7), 1(9,5), 5(8,0), 3(1,0)
Bijed. Nov.:	8(53,9), 6(47,6), 2(41,1), 7(13,7), 1(10,1), 5(3,2), 3(0,4)
Kosovo:	6(46,2), 2(37,7), 7(34,0), 8(32,4), 1(9,1), 5(2,6), 3(0,0)
Putovanje:	8(51,2), 6(33,1), 2(30,5), 7(20,6), 1(3,7), 5(3,1), 3(0,7)
Osvetnici:	8(63,1), 6(48,5), 2(45,9), 7(14,3), 1(8,9), 5(4,9), 3(0,1)
Odiseja:	6(46,9), 7(38,9), 2(32,7), 8(21,8), 1(6,7), 5(4,6), 3(1,7)

Ako sumiramo brojeve parnih slogova, dobijemo ovakav raspored:

Osvetnici	Bij. Nov.	Ifigenija	Kosovo	Putovanje	Odiseja
157,5	142,6	134,4	116,3	114,8	104,4

O trohejskom karakteru Martićevih desteraca govori, dakle, ova tabela isto što i prethodna¹¹. I ovdje su Osvetnici po broju granica iza parnih brojeva na prvom mjestu. Slijede: Bijedni Novak, Ifigenija, Boj na Kosovu¹², Putovanje u Dubrovnik, a na kraju je Odiseja.

Svrha je bila ovog rada pokazati narav deseterca u Martićevoj Odiseji i konfrontirati ga sa desetercem nekih drugih njegovih prijevodnih i izvornih pjesama. Deseterac Martićeve Odiseje pokazuje znatno manje trohejski karakter nego njegovi Osvetnici (53,0% : 72,9%)¹³, po kojima je Martić najbliži narodnoj pjesmi. I druga njegova izvorna pjesma „Putovanje u Dubrovnik“ pokazuje visoki postotak trohejskih stihova (67,8%), ali ispred nje stoji prepjev „Bijedni Novak“. Čudno je što „Boj na Kosovu“, što je inače prerada narodnih pjesama o Kosovu, po trohejskoj obojenosti stoji nešto ispred Odiseje (55,3% : 53,0%).

Ako bismo tražili razlog takvoj razlici Martićeva deseterca u pojedinim njegovim pjesmama, čini mi se da bismo odgovor dobili u ovome. Martić je evolvirao u gradnji svojih deseteraca. U početku, to su bili deseterci bliski narodnoj pjesmi. Kasnije su to bivali sve više umjetni deseterci. Na narav njegova deseterca utjecala je bez sumnje i sama legenda, a ona je najbliža narodnoj pjesmi upravo u Osvetnicima, koje je izdavao od g. 1861. do 1883.

¹¹ Isp. str. 294.

¹² Ovdje je ipak *Boj na Kosovu* dobio četvrto mjesto, dok u prethodnoj tabeli drži drugo mjesto.

¹³ Vidi tabelu na str. 292.

U raniju etapu literarnog stvaranja spadaju i *Bijedni Novak* (g. 1859), *Ifigenija* (g. 1862), pa i tu nalazim visoki postotak trohejske obojenosti¹⁴. U kasniju etapu spada *Boj na Kosovu* (g. 1886), koji se po trohejskoj obojenosti nalazi na pretposljednem mjestu¹⁵. Putovanje u Dubrovnik potječe iz druge faze njegova literarnog rada (g. 1882), pa ono donekle govori protiv ove moje tvrdnje¹⁶. Ali, to je ujedno i Martićevo izvorno djelo, u kom je, kako kaže akademik Midhat Begić¹⁷, Martić najviše ostvario „ton saobrazan svom biću.“ Martić je u biti prostonarodni pjesnik, pa se to vidi i u ovoj uspjeljoj njegovoj izvornoj pjesmi iz g. 1882. Naprotiv, u *Odiseji*, koji je pre-rađivao do pred samu svoju smrt, Martić se nalazi pod pritiskom metričkih lanaca Maretićeva heksametra, pa tu on i ne može biti prostonarodni pjesnik.

Sarajevo.

Š. Šonje.

¹⁴ *Bijedni Novak*: 71,0%; *Ifigenija*: 67,7%

¹⁵ 55,3%,

¹⁶ Ono je na trećem mjestu sa 67,8%.

¹⁷ *Martićev pjesnički putopis* u *Godišnjak Instituta za izučavanje jugoslavenskih književnosti u Sarajevu*, knj. II, Sarajevo 1973, str. 135.